

DRAMATICKÉ STUDIO

ČIN

v P r a z e

Několik slov k dnešnímu matiné.

*Vidiš-li poutníka, an dlouhou lučinou
spěchá ku cíli, než červánky pohynou?
Toho poutníka již zrak neužří tvůj,
jak zajde za onou v obzoru skalinou,
nikdy — ach nikdy! To budoucí život můj.
Kdo srdci takému útěchy jaké dá?*

K. H. Mácha

Tak se mi nějak stala tato slova Máchova předznamenáním mé literární causerie o Mahenovi. Předčasný odchod obou básníků mi je sblížil hned od počátku mé práce a čím více jsem se ponořoval do Mahenova života a jeho tvorby, tím více jsem v něm nalézal poutníka z posledních řádků »Máje«. Snad někdo jiný by našel jiný názor na Mahenovo dílo, ale pro mne se stal opravdu vůdčí myšlenkou celého scénického obrazu Mahenova jeho odchod ze života, k němuž směřoval — tak se mi to jeví — již od prvních svých děl. Nevím, jak vysvětlují jeho smrt lékaři, jak lidé, kteří ho osobně znali. Ale z každé jeho řádky mluví ke mně jeho touha po poznání základu života, po poznání absolutních hodnot tohoto světa. A tato touha se mi promítá i do jeho soukromého života a ukazuje mi jeho smrt jako novou cestu za Poznáním.

Tolik o hlavní myšlence »Věčného tuláka za Poznáním«. Ostatní nechť poví provedení samo. Věřím, že bude mluvit jasnou řečí. Vždyť moje snaha od první chvíle, kdy matiné vznikalo, byla, aby během devadesáti minut se povědělo o Mahenovi vše podstatné. Neboť v tom vidím jediné správné uctění jeho památky, když si divák odnese z divadla pokud možno nejúplnější obraz Mahena básníka, romanopisce i dramatika. Proto úmyslně jsem si nevybral k provedení pouze jedinou divadelní hru básníkovu, nýbrž snažil jsem se zachytit všechny hlavní rysy jeho tvorby. Neboť jediné tak jsem se mohl odvážit nazvat tuto vzpomínkovou mosaiku opravdu »scénickou podobiznou Jiřího Mahena« a jediné tak jsem si ji odvážil uvést na paměť jeho šedesátých narozenin.

Touto snahou ukázat Mahena v jeho literární mnohostrannosti vznikl ovšem technický problém, jak to provést, aby nevznikla jen suchá přednáška, pouhý film, nebo prostě scénicky provedené rozhlasové pásmo. Vždyť jeviště se uchází o svá práva, kdykoliv z něho dáváme zaznít slovu k posluchači. Proto jdu především za divadelností Mahenova literárního obrazu a věřím, že se mi podařilo správně spojit výhody všech způsobů reprodukce básnických myšlenek. Je to pokus. Ne ovšem pokus samoučelný, nýbrž pokus, který si vynutila snaha po zhuťněním a přece pokud možno nejobsáhlejším vyčerpání tématu.

Vzpomínáme-li dnešním matiné Jiřího Mahena, činíme tak bez pathosu a téměř samozřejmě. Chceme ukázat na bohaté dílo významného a přece tolik opomíjeného básníka, ba — chceme je pro dnešní generaci téměř objevit. To když se podaří — na ničem jiném nezáleží — budeme spokojeni u vědomí, že naše dílo přineslo, co bylo od něho očekáváno a oč usilovalo. Miloš Vávra.

K psychologii postav Mahenova »Náměsíčného«.

Na malé ploše jediné scény rozvíjí Mahen své drama lásky, žárlivosti a nevěry. Jak přesně a jemně musel autor pracovat, aby dosáhl tak silného dramatického a psychologického účinku. Co je tu psychologických motivů a hloubek, vyjádřených minimem slov! Nikdo z minima jednajících osob, počínajíc úzkostnými předtuchami komorné až po závěrečný výkřik hraběte, nemluví slovo zbytečné. Každé Mahenovo slovo, mluvené hercovými ústy je pečlivě promyšlené a vycislované. Jak přesně a stručně Mahen charakterisuje! Lituji, že nemám část Mahenova nadání, abych Vás mohl na malé ploše tohoto článku provázet krok za krokem tímto sketschem a zastavovat se s Vámi u všech psychologických momentů,

Bobina ANDRESKOVÁ
a Karel BROUKAL jako
hraběnka a baron
v »NÁMĚSÍČNÉM«

Otakar ŠLEHOFR
(Jánošík)

foto Truneček

jejich podání a zpracování. Pokusím se alespoň vylíčit psychickou podobu jednotlivých postav:

Hraběnka je vyzrálá žena, jejíž ženskost je právě příčinou nevěry, ale jejíž ženskost je i jemným tykadlem, kterým odhadne každé nebezpečí. Je nevěrná, avšak ví dobře, že o tom hrabě ví: je předvídavá a nedopřává mu důkazů. Jedná čistě ženským instinktem a správně vystihuje manželovu simulaci náměsíčnosti. Tuší její účel, ale ne plně. Nebadá hlouběji po její příčině: stačí, že o tom ví a zřídí se podle toho. Její erotika se projevuje v jednání vypočítaném a záměrném. Naznačuje cestu, aby mohla dobře krýt stopy.

Baron je zosobněné erotické mládí. Hraběnka jej strhla několika pohledy a protože to byla žena, hledá u ní jeho mládí důkaz své erotické vyspělosti. Jeho vášeň je silná, ale mladícká. Jeho vzdorovitost je jeho dětská mužnost. Jedná, ale když si uvědomuje dosah svého jednání, couvá. Chce být, ať už v lásce či v činu, považován za vyspělejšího, než se sám cítí. Je prostince žárlivý, dosud chlapecky čistý. Žárlí na mužnost hraběte, o které ví, že si mohla mnoho dovolit. Cítí její význam, ale nikoliv rozsah. Chce se projevit mužně, ale ztrácí možnost posledního projevu před stisknutím spouště.

Hrabě, titulní postava Náměsíčného, je nejdokonaleji psychicky prokreslenou

DRAMATICKÉ STUDIO

Ředitel Déda Papež

„Ěin“
v Praze

ŽENSKÝ KLUB ČESKÝ V PRAZE II., VE SMEČKÁCH 26

Neděle 11. října 1942

Začátek o půl 11., konec po 12. hodině

Věčný tulák za poznáním

Scénická podobizna Jiřího Mahena. — Napsal a režii vede Miloš Vávra. — Návrh scény Květa Schreiberová. — Scénická hudba Miroslav Žouželka. — Kostýmy Jan Svátek. — Masky Jaroslav Čermák.

Vypravěč Miloš Vávra

I. PROLOG:

Hlas Otakar Šlehoř

II. KAMARÁDI SVOBODY - Kap. CIX:

Tomáš Černý, vysokoškolák Jaroslav Bůžek
Lékař František Slabiňák

III. RYBÁŘSKÁ KNÍŽKA - Vzpomínka:

Rybář Rudolf Knapp

IV. BÁSNĚ:

Mladý muž Jaroslav Bůžek

V. JÁNOŠÍK: III. jedn., 1. výstup.

Jánošík Otakar Šlehoř
Putník Miroslav Žouželka

VI. NÁMĚSÍČNÝ: - Dramatický skeč.

Hrabě Erhard Martin
Jeho žena Bobina Andresková
Baron Karel Broukal
Komorná Marie Klomínková

Připravujeme: F. F. Šamberka »J. K. TYL« — poprvé 24. listopadu

Dédy Papeže »PROKLETÝ BÁSNÍK« — poprvé 12. prosince

osobou. Vstupuje na scénu a jedná. Jak charakteristické pro schizofrenika, kterým Mahenův hrabě je! Jak charakteristické pro Mahenovo umění, vyličí-li napřed všechny jemné psychologické odstíny jeho duševního života, aby jej mohl nechat jen přijít a projevit se činem!

Rekonstruuji-li z dialogu barona a hraběnky psychologickou podobu hraběte, vidím, že to byl člověk zřejmě psychopatické konstituce. Měl jistě sklon k některému druhu hysterie, ač byl sebevědomý, či snad právě proto. Trpěl emocionální neurosou, jejíž příčina byla snad v hraběncině první nevěře. Neměl však důkazy. Byl dvakrát přemožen a důkazy našel vždy pozdě. Byla to tedy jen bezmocnost, která ho donutila pod maskou péče o »čest domu« mstít svou otřesenou sebejistotu. Jeho láska počíná mít nebezpečně egoistické zabarvení. Až to není láska, je to chorobná afektivní žárlivost a otřesené sebevědomí. Jeho žárlivost je nedůvěrou ve vlastnictví a strach z naprosté ztráty své ženy jakožto majetku, ale žárlivost daleko emocionálnější. Jeho afekt jde tak daleko, že vidí ve své ženě ukladatelku o svůj život. Trpí nutkající představou. Úkladům o svůj život nezabraňuje, naopak, napomáhá jim, aby byly proveditelné a svým vtíravým, domnělým představám se podvoluje. Je stížen fobií. Jeho počínání je mravně vadné, marné a bezúčelné. Nemůže však od něho upustit, protože fiktivní představa pronikla až příliš do jeho vědomého života. Je schizofrenik. Rozhodl se. Jedná chladně, zdánlivě rozvážně, ale chladně. (Srovnej Kličkovu povídku Zrození blázna v Pestrém osmeru.) Sem patří i baronova narážka, adresovaná na jeho logiku!

Na malé ploše málo slov! To je dramatická účinná technika, kterou Mahen zachytil všechny psychologické momenty svých postav s geniální jemností.

Karel Broukal.

DROBNOSTI

Jako další matiné uvádí režisér Rudolf Knapp pásmo Ladislava Stroupežnického RYTÍŘ ČESKÉHO DRAMATICKÉHO UMĚNÍ na scéně Květy Schreiberové v neděli 26. listopadu. Provedena bude veselohra ZVÍKOVSKÝ RARÁŠEK v hlavních rolích s dámami Klomínkovou, Neumannovou, Zelenkovou, pány Krippnerem, Papežem a Žouželkou.

V sobotu 24. října uvádí režisér Papež nové nastudování Šamberkovy hry J. K. TYL, 14. listopadu pak Maškovu DCERUŠKU HOSTINSKÉHO spolu s ČERVENEM Fráni Šrámka. Na prosinec jest připravena premiéra Papežova PROKLETÉHO BÁSNÍKA v režii Erharda Martina.

CENOVKY-PÍSMENA

plastické dekorace pro fotoateliery a divadla

L. Říčař

reklamní služba

PRAHA I., CELETNÁ 19 - TELEFON 634-69

Strojil, Vršovice.

Cena 2 K